

Anmeldelser

Tips om medisinsk litteratur, andre bøker, filmer og elektroniske medier som bør anmeldes, sendes tidsskriftet@legeforening.no

50 år i psykiatri

Nils A. Retterstøl

I grenseland

Fra en psykiaters liv. 352 s, ill. Oslo: Damm, 2003. Pris NOK 329
ISBN 82-517-7379-0

Nils Retterstøl tilhører generationen af psykiatere der med stolthed og selvbevidsthed tager deres fag seriøst som klinisk såvel som videnskabelig disiplin; før psykiatrien og psykiateren forsvandt ind i godt-købs snak, føleri,

egoumbilical fascination, social romantisk forståelse og managementterminologisk politisk korrekthet. Hædersmanden Nils Retterstøl vover med *I grenseland*. Fra en psykiaters liv den uhyre vanskelige autobiografiske disiplin.

Han har fået hjælp af journalisten Jørn-Kr. Jørgensen. Bogens første halvdel er en kronologisk gennemgang af 50 års norsk psykiatri set med Nils Retterstøls øjne, sidste halvdel er en behandling af forskellige for psykiatrien relevante temaer.

Efter at have læst bogen til ende er dens målgruppe fortsat denne anmelder uvis. Den kortfattede kronologisk refererende form giver opfattelsen af personlig huskeliste. De mange navne – de fleste en ikke-nordmand ubekendte, et endeløst antal skønmalerier som «...ingen problemer ... bare velvilje», «vi samarbeidet ... knirkfritt», «... viste en sterk positiv innstilling ... ga verdifulle bidrag», «... en udelte positiv samarbeidsvilje» og den ofte omtalte store «... innsats...også internasjonalt» som alle disse mennesker har bidraget med, peger på *de gamle kammerater* som målgruppe. Sproget – især når talen er om psykiatriske sykdomme, deres symptomatologi, diagnostik og behandling – er folkebogens, skrevet for Ola Nordman, medens en god del af billedmaterialet og omtalen af personlige forhold måske af blufærdigheds-mæssige grunde skulle være forblevet familiens private erindringsgods.

Når bogen trods dette forsøg på at skrive for en al for bred og diffus målgruppe er værd at læse, også for en ikke-norsk psykiater, skyldes det at Nils Retterstøl som medlem af den eksklusive gruppe af psykia-

tere, hvis læsning og tenkning ikke er begrenset af sproglig armod og management-forsimplinger har mod og klarsyn til med befriende politisk ukorrekthet at formulere en mængde absolutter der dukker frem jævnt hen gjennom bogen:

- «... alle pasienter bør ha anledning til at møte afdelingens sjef ...»
- «Alle pasienter må ha rett til å få samtale med overordnet lege, en spesialist i psykiatri ...»
- Om dem der flirter med tanken om at medicin fratager psykiatrisk syge muligheden for at «gjennomleve psykosen og komme bedre ut på den andre siden»: «Fader, forlat dem, for de vet ikke hva de sier»
- «Psykiatere steller med dødelige sykdommer. ... våre disposisjoner i behandlingen kan avgjøre liv og død.»
- Om psykiatrisk syge med misbrugsproblemer: «Jeg tror ikke helsevesenet har følt ansvaret sterkt nok overfor disse ungdommene ...»
- Om hasj: «... Stoffet er farlig...»
- Om etiske regler: «De nye retningslinjerne gjør at etterundersøkelser av psykotiske pasienter fra Norge ikke lenger vil være i toppklasse.»
- «Pasienter med dobbeltdiagnoser er en gruppe som blir stemoderlig og utilfredsstillende behandlet.»
- «... Fysisk fostring har vært sterkt forsømt i psykiatriske sykehus.»
- Om distriktspsykiatri: «Det er et godt prinsipp, men det negative er spredningen av ekspertisen»
- «Det er en frykt for at politikere og byråkrater har gjort seg sterkere gjeldende i planleggingen enn fagfolk, og at distriktpolitikken er blitt viktigere enn fagligheten.»
- «I dag sitter sinnslidende i fengsel, mens sykehusene vegrer seg for å ta inn potensielt farlige pasienter.»

Og til de lægechefer der fortsatt har ambition om og mod til at understrege *læge* i deres titel, kan det sterkt anbefales at læse om konfrontationerne mellom på den ene side bureaukrater og politikere og på den anden Nils Retterstøl forud for sidstnevntes tiltrædelse som lægechef i Bergen.

Bogen indeholder et indeks, en brugbar litteraturliste samt Nils Retterstøls publikationsliste.

Povl Munk-Jørgensen

Aalborg Psykiatriske Sygehus
Aarhus Universitetshospital

Ansikt til ansikt med den medisinske historien

Klaus Goerttler

Wegbereiter unserer naturwissenschaftlich-medizinischen Moderne

219 Biographien zur Portrait-Sammlung des Anatomen Robert Wiedersheim (1848–1923). 189 s, ill. Heidelberg: Verlag Academia-Press/Studenten-Press. Pris EUR 25
ISBN 3-00-011942-6

Når vi leser medisinsk historie og generell vitenskapshistorie, er det noen få bilder som gjerne går igjen. Ansiktene til pionerer som Louis Pasteur og Robert Koch er nærmest blitt ikoner, mens for mange andre viktige forskere er det vanskelig å finne egnede bilder. Hvordan så de egentlig ut og hvem var de?

Bak denne boken er det en spennende historie. Klaus Goerttler har i mange år vært professor i patologi ved universitetet i Heidelberg og er en av pionerene innen moderne cytometri. Hans far, Kurt Goerttler (1898–1983), var professor i anatomi ved universitetet i Freiburg. I etterlatte papirer etter faren fant Klaus Goerttler for en del år siden et stort lærinnbundet, sølvbeslått fotoalbum som hadde tilhørt anatomen Robert Wiedersheim i Freiburg og som han hadde overlatt til faren. Dette var en stor skatt med i alt 240 fotografier av berømte europeiske forskere og leger på 1800- og 1900-tallet. Imidlertid manglet det navn på mange av bildene.

Gjennom et betydelig detektivarbeid har Klaus Goerttler identifisert samtlige av portrettene og presenterer her et større utvalg av dem sammen med korte biografiske opplysninger. Resultatet er blitt en delikat bok med fotografiske portretter av tallrike medisinske og biologiske pionerer, både fra Europa, USA og Japan. De fleste tilhører fag som anatomi, fysiologi, patologi og kirurgi, selv om andre medisinske spesialiteter også er representert. Enkelte forfattere og kunstnere er også med. En rekke av disse portrettene har ikke vært offentliggjort før. Her finnes berømteter som patologen Karl von Rokitansky, Heinrich Quincke, Rudolph Virchow og Jean Martin Charcot, i tillegg til Charles Darwin og Thomas Huxley. Fire svenske og én dansk forsker er også inkludert, men ingen nordmenn.

Boken har fin innbinding med delikat

trykk og er godt utstyrt med ordforklaringer og fortegnelser over andre biografiske verk som kan brukes til å identifisere personer man ønsker å vite mer om. En kunne imidlertid ha ønsket noe skarpere gjengivelse av fotografiene. Boken er et funn for medisinsk-historisk interesserte, og er et svært nyttig oppslagsverk for leger og andre helsearbeidere som ønsker å knytte dagens medisin til de opprinnelige pionerene. Den kan bestilles direkte fra forlaget.

Ole Didrik Lærum
Gades Institutt
Universitetet i Bergen

Personlige inntrykk fra en annerledes narkotikavirkelighet

Knut T. Reinås

Nederlandsk narkotikapolitikk

Øyeblikksbilder fra en annen virkelighet. 192 s, tab. Oslo: Pax Forlag, 2003. Pris NOK 238 ISBN 82-530-2602-1

Knut T. Reinås har over en årrekke, sammen med ulike medarbeidere og med ulike oppdrag besøkt nederlandske narkotikamyndigheter mange ganger. Han har sett mange forskjellige prosjekter og snakket med atskillige folk.

Dette har gitt ham en god kjennskap til den nederlandske narkotikavirkeligheten. I denne boken får vi referater og personlige inntrykk fra disse møtene.

Vi møter politikere, aktivister, idealister, jurister, behandlere, politifolk, samfunnsvitere og forskere som belyser situasjonen i Nederland slik den er i dag, hvorfor den er blitt slik, hva man kunne ønsket seg, hva som gikk galt, hva som har gått bra, hvordan den skiller seg fra den i andre europeiske land samt hvilke fremtidsvisjoner som kan trekkes opp.

Det er interessant å lese om en annen virkelighet. Interessant fordi det setter vår virkelighet i perspektiv. Når man slås av dilemmaer og selvmotsigelser i et annet lands politikk, får man innspill til egne dilemmaer på en helt annen og forfriskende måte. Dette blir med andre ord en bok man lett kunne bruke i den hjemlige narkotikadebatt.

Ideen er god og innfallsvinkelen kan gi refleksjoner, men jeg har likevel en del innvendinger mot boken. Den refererende stilen fører til mange gjentakelser. Det blir det et stort volum av, uten at det øker forståelsen. Det blir en utfordring å motivere seg for nok en omgang med nesten like formuleringer. Den 20. gangen 5 grams-nivået til

eget bruk og 500 grams-nivået for «coffee-shops» for cannabis nevnes, er det lenge siden det var en unødvendig repetisjon. Dette er bare ett av altfor mange eksempler.

Videre er det for lite diskusjon av det som fremsettes. Det refereres uten å syntetiseres. Bare unntaksvis kommer forfatteren med egne meninger, refleksjoner eller oppsummeringer. Når det skjer mot slutten av boken, blir det nok en opprømsing, uten dypere analyse. Hvorfor forfatteren velger å gjøre det slik, er vanskelig å forstå.

Det hadde vært interessant å få vite noe mer om hva forfatteren mener. Det hadde gitt spenning og mening til mye av det som refereres. Nå kommer det bare litt til syne. På side 150, for eksempel, sier han at en narkotikapolitikk (en som blant annet tillater såkalte «coffee-shops») bare kan være vellykket dersom den fører til mindre omsetning av cannabis. Det spørres om alle dem Reinås har truffet i Nederland, ville være enig i dette. Kanskje mener mange av dem han har intervjuet at rus ikke er så galt. En diskusjon av slike ulike verdivalg ville fylt boken med mer interessant stoff, som ville gitt noe i tillegg til de foreliggende referater.

Jørgen G. Bramness
Nasjonalt folkehelseinstitutt

Kortfattet om pediatrik intensivmedisin

Charles G. Stack, Patrick Dobbs, red.

Essentials of paediatric intensive care
241 s, tab, ill. London: Greenwich Medical Media, 2004. Pris USD 20
ISBN 1-84110-053-6

Begge forfatterne er spesialister innen intensivmedisin for barn. Charles G. Stack leder intensivavdelingen ved Sheffield Children's Hospital, og Patrick Dobbs er ledende anestesilog ved Royal Hallamshire Hospital, Sheffield.

Ifølge omslaget er boken beregnet på både leger og sykepleiere. For dem som arbeider med eller ønsker en bred oppdatering innen pediatrik intensivmedisin, finnes det større bøker å anbefale. Ut fra referanselisten er boken bygd på relevante lærebøker i pediatrik intensivmedisin utgitt fra 1998 til 2003.

Den er delt opp i tre hovedavsnitt: generelle prinsipper, spesielle problemer og medisiner som benyttes ved pediatrik intensivbehandling. Som tittelen tilsier, *Essentials of...*, er kapitlene bygd opp punktvis: «slik gjør vi det». Hvert kapittel

er illustrert med flere enkle og gode tabeller.

I den første delen legges det vekt på forskjellen mellom nyfødte og større barn, hvilket burde være en selvfølge. Kapitlet om respiratorbehandling tar for seg fordeler og ulemper ved de ulike prinsippene og omtaler også kort væskeventilasjon med perfluorokarbon, et prinsipp som fortsatt regnes som eksperimentelt. Ved hyperbilirubinemi er behandlingen fototerapi eller utskiftning, mens immunglobulin ikke er nevnt, noe som har redusert antall utskiftingstransfusjoner betraktelig.

I den andre delen kommer forfatterne inn på mer spesifikke problemer. Kapitlet om medfødte hjertefeil er skrevet av en kardiolog fra Birmingham Children's Hospital med flere gode illustrasjoner (synd at disse ikke er i farger). Retningslinjene for ventilasjon blir altfor generelle, da det angis utallige årsaker uten nærmere detaljert redegjørelse for behandlingen, ofte ikke mer enn: «treat the course».

Tredje avsnitt er en god oversikt over hvilke medikamenter som benyttes på en intensivavdeling. Doseringer og administrasjonsform stemmer overens med våre norske retningslinjer. I forordet fraskriver forfatterne seg ansvar for trykkfeil og/eller andre bivirkninger enn dem som er nevnt, og ber hver enkelt kontrollere doseringen ut fra andre anbefalte retningslinjer.

Alt i alt er dette en generell oversikt over tilstander som man møter i den intensivpediatrike hverdag. Boken er i lommeformat (A5) og således lett å ha med seg. Den kan være en støtte og stimulans til videre lesing for leger som er under utdanning/opptrening i pediatrik intensivmedisin, men den gir ikke mer informasjon enn den som finnes i *Pediatrik akuttmedisin* eller andre mer utfyllende neonatologibøker.

Rolf Lindemann
Intensivavdelingen for nyfødte
Ullevål universitetssykehus

Røykekrigen fortsetter

Erik Nord

Kruttrøyk & fredspipe: epistler fra røykekrigen innside
128 s, ill. Oslo GriegBok, 2004. Pris NOK 249
ISBN 82-8120-000-6.

Erik Nord er en profilert soldat i røykekrigen. Han har skrevet bok om et dagsaktuelle tema: Endringene i tobakkskadeloven 1. juni 2004. Hans egen begrunnelse for å skrive er at han ikke greier å legge ned våpnene – han bare må fortsette motstanden mot totalforbudet mot røyking på serveringssteder.

Boken er skrevet i en ledig og muntlig stil og synes innrettet på allmennheten.